

PROPOSTA DE RÚBRICA

AVALUAR LA COMPETÈNCIA TRANSVERSAL: “*Capacitat d’aprenentatge i responsabilitat*”

Autoria: Antoni Ruiz Bueno; Rubén Anglès Regos; Gemma Puig Latorre; Marta Sabariego Puig; Angelina Sànchez Martí; Vanesa Soria Ortega

2018

INTRODUCCIÓ

La rúbrica que es presenta pretén avaluar la competència transversal comuna a la Universitat de Barcelona, “*Capacitat d’aprenentatge i responsabilitat*” (Vicerectorat de Política Docent, 2008), en el marc de l’assignatura “*Observació i Innovació a l’aula*” del Grau de Mestre en Educació Infantil. Aquesta assignatura de 6 crèdits, és de caràcter obligatori i s’imparteix al segon curs d’aquest ensenyament a la Facultat de Formació del Professorat.

El seu desenvolupament s’ajusta a un dels objectius del **projecte d’innovació docent** concedit en la Convocatòria d’ajuts a Projectes d’Innovació Docent 2012 de la Universitat de Barcelona amb el títol “El valor de la recerca formativa per a la innovació docent i el desenvolupament competencial” (2012 PID-UB/117).

En el marc d’aquest projecte, des del curs acadèmic 2012-2013 l’equip docent de l’assignatura aplica **una proposta d’intervenció instrumentalitzada a partir de la recerca formativa i la rúbrica d’avaluació corresponent** per a l’assoliment prioritari d’aquesta competència transversal en els i les estudiants. La rúbrica presentada, per tant, és fruit del treball en equip dut a terme per a l’avaluació de la “capacitat d’aprenentatge i responsabilitat” de l’alumnat dins l’assignatura “Observació i innovació a l’aula”.

Conscients que la configuració de l’Espai Europeu d’Educació Superior planteja un gran repte per a l’aprofundiment de la investigació en el nou marc formatiu, la innovació desenvolupada ha consistit en dissenyar i promoure un **projecte per orientar l’aprenentatge cap al desenvolupament competencial** (De Miguel, *et. al.*, 2006) a través de la investigació formativa. Es tractava que els i les estudiants aprenguessin a observar gestionant directament un procés observacional –realitzant el registre,

l'anàlisi i la interpretació de les dades—, re-elaborant els resultats obtinguts en una proposta d'innovació docent i, finalment, difonent el procés seguit i la reflexivitat de l'aprenentatge realitzat a través d'una narrativa digital (Rodríguez i Londoño, 2009).

Com a referència orientativa pel disseny del pla docent de l'assignatura amb cabuda real al desenvolupament d'aquesta competència transversal es va partir de la definició presentada pel Vicerectorat de Política Docent (2008): la “capacitat d'aprenentatge i responsabilitat” fa referència a la *capacitat de prendre consciència del propi procés d'aprenentatge i autoregular-lo, a la capacitat d'anàlisi, de síntesi, de visions globals i d'aplicació dels sabers a la pràctica, re-actualitzant permanentment els coneixements segons les necessitats de cada moment.*

Aquesta definició de la competència juntament amb la proposta d'ensenyament-aprenentatge plantejada per a treballar-la van acabar exigint també el disseny d'un sistema d'avaluació —la rúbrica que es presenta— basada en evidències i centrada en l'experiència personal dels i de les estudiants (Mateo, 2003) com a procediment més coherent. L'equip docent de l'assignatura necessitava un procés d'avaluació en el qual l'alumnat pogués evidenciar l'anàlisi activa del seu propi aprenentatge i l'autogestió del coneixement, amb criteris i indicadors concrets sobre els nivells a assolir o el desenvolupament de la competència transversal prioritzada.

La rúbrica que es presenta no és un sistema que engloba la totalitat de l'assignatura, sinó que permet **l'avaluació d'aquesta competència a través d'una de les moltes activitats proposades en el pla docent**: la presentació oral del procés observacional realitzat i la reflexivitat de l'aprenentatge via narrativa digital. De totes, sens dubte és l'execució que permet vincular més fàcilment el domini de la competència amb uns indicadors o evidències clares per a la seva avaluació.

En aquesta línia, l'ús de la rúbrica, ha estat una oportunitat i una eina per donar un salt qualitatiu al procés i el producte de l'aprenentatge dels estudiants. Ha permès tant pel professorat com per l'alumnat concebre un canvi en l'organització, negociació i execució de l'avaluació. Concretament ha homogeneïtzat criteris entre els diversos grups, ha situat a l'alumnat com a agent coneixedor dels criteris de la seva formació, i en definitiva, ha transformat l'avaluació en un pont formatiu abans, durant i després de la Narrativa Digital.

A aquest efecte, a continuació es presenten tres apartats relacionats amb el disseny i aplicació real de la rúbrica en el marc de l'assignatura:

- La presentació de la rúbrica, en els termes establerts per descriure els indicadors dels diferents nivells de domini.
- El procediment seguit per la gestió de la rúbrica amb l'alumnat i els canvis proposats per obtenir un instrument comprensible pel professorat i els i les alumnes.
- Els exemples de les activitats autèntiques per a la validació i aplicació de la rúbrica en situacions reals.

I. LA RÚBRICA

Per a dissenyar la rúbrica, l'equip docent va adaptar la definició de la competència transversal "capacitat d'aprenentatge i responsabilitat" (Vicerectorat de Política Docent, 2008) al context de l'assignatura, tot entenent-la com a "*la capacitat de gestionar*

directament un procés observacional: realitzar el registre, l'anàlisi i la interpretació de les dades i difondre els resultats obtinguts redactant un article i la seva posterior defensa pública mitjançant una narrativa digital en equip".

Sota aquesta perspectiva, entenem que el domini d'aquesta competència està estretament vinculat al desenvolupament de **tres dimensions** clau amb els corresponents **nivells de domini** (Taula 1):

Dimensió 1. Autoregulació en l'aprenentatge:

- Actuar autònomament, amb coherència, encert i seguretat, tenint en compte el suport, la guia o les pautes ofertes. Treball autònom.
- Assumir responsabilitats i prendre decisions justificades que vagin més enllà d'allò que es demana estrictament. Iniciativa.

Dimensió 2. Reflexivitat:

- Prendre consciència del propi procés d'aprenentatge i de la vivència del mateix.
- Reconèixer i saber transferir les habilitats i els coneixements adquirits.

Dimensió 3. Capacitat Integradora:

- Connectar significativament continguts. Aprenentatge significatiu.
- Cercar, usar, analitzar i sintetitzar la informació per un aprenentatge integrador (no fragmentat).
- Cercar i integrar nous coneixements i actituds per tal d'emprendre de manera creativa canvis en la pròpia pràctica professional.

Taula 1. Rúbrica d'avaluació de la competència “Capacitat d'aprenentatge i responsabilitat”. Assignatura “Observació i innovació a l'aula”.

Dimensions	Indicadors	Descriptors			
		1 (0-4)	2 (5-6)	3 (7-8)	4 (9-10)
Autoregulació en l'aprenentatge	Autonomia i capacitat d'elaborar el producte exigít	No es presenta el treball mínim que es demana: la guia no estat considerada amb les pautes ofertes a aquest efecte ¹ .	Es presenta un treball amb el mínim sol·licitat però sense cap element novedós.	Es presenta un treball amb elements novedosos i creatius, més enllà de la guia i les pautes ofertes.	Es presenta un treball amb dosis importants de creativitat i capacitat innovadora tot afegint més elements del que es demana.
	Capacitat de presa de decisions responsablement	El discurs no evidencia iniciativa: es descriu el producte però no les decisions preses durant el desenvolupament del treball.	S'exposen el producte i les decisions preses pel seu desenvolupament però sense argumentar-les o justificar-les.	S'exposa el producte i s'argumenten les decisions preses pel seu desenvolupament.	S'exposen, s'argumenten i es fonamenten totes les decisions preses pel desenvolupament del treball considerant els continguts d'aprenentatge de l'assignatura.
Reflexivitat	Percepció del propi procés d'aprenentatge	En l'exposició no hi ha evidències del procés d'aprenentatge realitzat.	En l'exposició es descriu superficialment el procés d'aprenentatge realitzat: discurs centrat només en les tasques exigides.	Es descriu vivencialment el procés d'aprenentatge realitzat en termes de dificultats, facilitats sentides i aprenentatges assolits.	Es descriu, s'explica i s'analitza críticament el procés d'aprenentatge realitzat: evidències d'autocrítica i d'avanços i retrocessos en l'elaboració del coneixement.
	Capacitat de transferència de les habilitats i coneixements adquirits	El discurs no evidencia l'aprenentatge dels continguts de l'assignatura: no s'entén, és incoherent i no respon al que es demana.	L'exposició demostra un aprenentatge superficial: correcte però sense evidències d'integrar-lo significativament.	El discurs demostra un aprenentatge significatiu i profund: denota capacitat reflexiva i de connexió amb altres aprenentatges.	El discurs demostra un aprenentatge significatiu i profund: denota capacitat reflexiva i de transferència a situacions reals en altres contextos (resolució de problemes, realització de tasques del pràcticum...).
Capacitat integradora	Capacitat d'interconnectar els continguts treballats en l'assignatura	A les conclusions de l'article no apareixen interconnexions entre el marc teòric, els resultats obtinguts i la proposta d'innovació.	A les conclusions de l'article, el marc teòric o els resultats obtinguts permeten justificar la proposta d'innovació.	A les conclusions de l'article, el marc teòric i els resultats obtinguts permeten justificar la proposta d'innovació.	A les conclusions de l'article la proposta d'innovació es justifica amb el marc teòric, els resultats obtinguts i també amb elements treballats en d'altres assignatures.
	Visió holística de la pràctica professional²	En el discurs no es respon a la pregunta o s'hi respon amb un ús incoherent dels conceptes.	En el discurs s'ofereix una definició tècnica de l'observació per respondre a la pregunta.	En el discurs s'ofereix una definició tècnica i instrumental únicament en el context acadèmic.	En el discurs s'ofereix una visió de l'observació com una eina clau en la pràctica professional.

¹ Les pautes ofertes estan especificades en un guió que prèviament s'ha presentat a l'alumnat per fer l'article.

² Aquest indicador es recull a partir de la resposta que l'apartat 7, el valor de l'observació pel mestre/a d'educació infantil de la Narrativa Digital.

II. LES ACTIVITATS D'ENSENYAMENT-APRENTATGE DE L'ASSIGNATURA I MARC D'APLICACIÓ DE LA RÚBRICA.

Com ja s'ha indicat al principi, aquesta rúbrica s'emmarca en una innovació docent que té com a finalitat última que l'estudiant aprengui des de la seva pròpia pràctica. Això implica que ha de reflexionar sobre el seu aprenentatge a mesura que es desenvolupa l'assignatura. L'eix bàsic d'ensenyament-aprenentatge que es duu a terme és la utilització de la "investigació formativa". D'aquesta manera es demana als alumnes un treball de recerca grupal utilitzant el mètode observacional.

A l'assignatura es demanen tres tipus d'evidències de caràcter grupal –amb un màxim de 5 alumnes per grup– durant el semestre, que estan interconnectades i que mantenen una seqüència acumulativa, és a dir, que sense haver-ne conclòs una, no es pot fer la següent. Aquests tres productes són els següents:

- **Un guió d'observació**, que és la preparació del "perquè", el "què" i el "com" s'observarà la temàtica escollida. Conté el següents elements obligatoris: temàtica seleccionada i procés per escollir-la (el com, el perquè, a qui i els objectius), l'escenari on es realitzarà l'observació (criteris de selecció, estratègies utilitzades d'entrada i sortida), modalitat/s d'observació a utilitzar (perspectives i rol/s de l'observador), sistema/es de registre a utilitzar, el cronograma i l'organització de les sessions d'observació i breu resum del marc teòric de referència.
- **Un article** sobre què s'ha observat. Comporta la integració de tot allò realitzat. El apartats que els estudiants han de presentar són: 1) títol, 2) resum i "abstract" en anglès de caire opcional amb paraules clau, 3) introducció, 4) mètode, instruments/materials i procediments, 5) resultats, 6) discussió i conclusions, 7) referències bibliogràfiques, 8) i annexos

(obligatòriament inclouen les notes de camp originals dels membres del grup, les transcripcions de les mateixes i l'anàlisi realitzada (categoritzacions).

- ***Una narrativa digital*** sobre el procés d'aprenentatge realitzat. Podríem dir que és un relat de caràcter personal, en el nostre cas grupal, que combina la narració tradicional amb elements multimèdia (fotografies, vídeos, so, música, etc.) i que es materialitza en un vídeo. Als alumnes se'ls proporciona un model mínim de "storyboard" o guió per tal d'ajudar-los a realitzar la seva narrativa, considerant els elements imprescindibles que ha de contenir a partir de tot el treball realitzat al llarg de l'assignatura.

La rúbrica presentada s'ha utilitzat per avaluar la competència seleccionada a partir de la presentació de la narrativa digital, és a dir, a partir de la narració que fan els mateixos alumnes del seu aprenentatge, el relat de la reflexivitat sobre el que han realitzat en cada moment, les implicacions emocionals que ha els comportat tot el procés i la generalització o transferència que han fet sobre allò après. D'aquesta manera, el professor té la possibilitat d'acostar-se una mica més a l'aprenentatge significatiu que ha fet un alumne o un grup d'alumnes.

Si bé la rúbrica s'ha utilitzat en el moment de presentar la narrativa digital, és possible rubricar l'avaluació de la competència escollida a través de la resta d'evidències que ha de presentar l'alumnat en aquesta assignatura.

BIBLIOGRAFIA

- De Miguel, M. (dir.) (2006). *Metodologías de enseñanza y aprendizaje para el desarrollo de competencias. Orientaciones para el profesorado universitario ante el espacio europeo de educación superior*. Madrid: Alianza Editorial.
- Mateo, J. (2006). Claves para el diseño de un nuevo marco conceptual para la medición y evaluación educativas. *Revista de Investigación Educativa*, 24 (1), 165-186.
- Rodríguez, J.L.; Londoño, G.M. (2009). Los relatos digitales y su interés educativo. *Educação, Formação y Tecnologias*, 2 (1), 5-18.
- Universitat de Barcelona (2008). *Competències transversals de la Universitat de Barcelona*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Disponible a: http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/2941/1/comp_trans_UB.pdf [accés: 18/0772013]